

SVENSKT NÄRINGSLIV

Det ekonomiska läget

LJUSARE KONJUNKTURUTSIKTER OCH NORMALARE INFLATIONSTAKTER
JUNI 2024

Innehåll

Sammanfattning – tillväxten tillbaka i svensk ekonomi	2
Motståndskraftig global ekonomi	3
Fördjupningsruta: Håller EU på att bli frånsprunget av USA?	6
Ljusnande konjunkturutsikter	8
Fördjupningsruta: Konkurrenskraft och kommande avtalsrörelse	12
Arbetslösheten fortsätter att öka	15
Fördjupningsruta: En arbetstidsförkortning får önskade effekter	17
Kampen mot inflationen går mot sitt slut	19
Stor spridning i den regionala framtidstron	21

Sammanfattning – tillväxten tillbaka i svensk ekonomi

Den höga inflationen har i cirka två års tid varit problematisk för både centralbanker och regeringar världen över. Räntor har höjts för att minska efterfrågan i ekonomin och därmed hålla tillbaka inflationen. Vår regering har avvaktat med en rad reformer i tron att de skulle kunna spä på inflationstrycket. Detta har sammantaget dämpat den ekonomiska aktiviteten i Sverige.

Inflationen har nu tydligt kommit ner till mer normala nivåer, nära Riksbankens mål på två procent. I maj sänkte man också styrräntan och fler räntesänkningar är att vänta både i år och nästa. Den mer normala prisökningstakten framöver gör att regeringens kommande budgetar inte på samma sätt behöver ta hänsyn till inflationen. Både finanspolitiken och penningpolitiken bedöms därför bli mindre åtstramande under 2024 och framför allt 2025.

I och med att räntan nu har börjat sjunka kommer pressen på både hushåll och företag att lätta framöver. Detta syns redan i konsumentförtroendeindikatorer och i framtidstron hos företagen i Svenskt Näringslivs företagarpanel. Självfallet finns stora bransch- och regionspecifika skillnader i både nuläge och framtidstro där framför allt byggindustrin och de konsumentnära branscherna för närvarande har ett fortsatt bekymmersamt läge. I och med lägre inflation och räntor kommer konsumtionen växa snabbare framöver och bostadsbyggandet öka.

Stora delar av industrin har kortsiktigt gynnats av en svag krona. Vanligtvis brukar den svenska tyngdpunkten på investeringsvaror driva stora delar av våra konjunkturåterhämtningar. Nu är dock tillverkningsindustrin alltmer missnöjd med sina orderstockar då efterfrågan från delar av våra exportmarknader fortfarande är svag. Därför kommer exporten sannolikt inte att vara det draglok för återhämtningen som vi är vana vid. Jämfört med historiska konjunkturmönster drivs istället tillväxten i större utsträckning av inhemska faktorer som investeringar och konsumtion.

Efter ett svagt 2023 kommer svensk ekonomi växa snabbare under senare delen av 2024 och 2025. BNP-tillväxten blir 1,3 procent 2024 och 2,2 procent 2025. Arbetslösheten fortsätter öka något under innevarande år till 8,4 procent, innan konjunktur och sysselsättning mer tydligt förbättras. Nästa år förväntas arbetslösheten bli 8,2 procent.

Konjunkturrapporten innehåller ett antal fördjupningar: en om tillväxtskillnader i USA och EU, en om kostnadsmässig konkurrenskraft och en om BNP-effekter av en arbetstidsförkortning. Ett enkelt räkneexempel visar också på vikten av tillväxt för att vårt gemensamma välstånd ska kunna växa över tid.

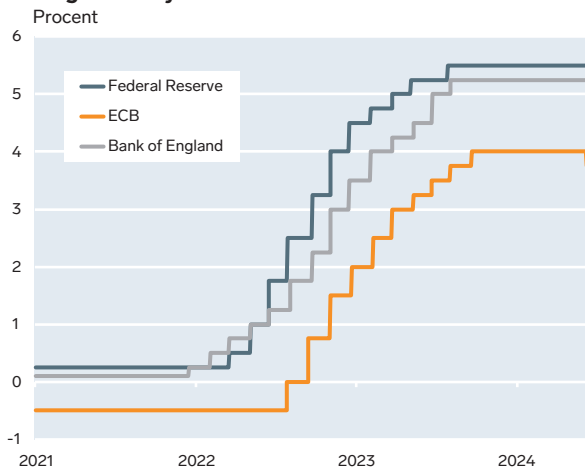
Nyckeltalstabell, nuvarande prognos jämfört med februariprognosen

	2023	2024	2025
BNP, faktiskt årlig procentuell förändring	-0,2 (-0,4)	1,3 (0,2)	2,2 (2,0)
Arbetslöshet, procent av arbetskraften	7,7 (7,7)	8,4 (8,4)	8,2 (8,2)
KPIF, årlig procentuell förändring	6,0 (6,0)	1,9 (2,0)	1,6 (1,6)
Styrränta, procent vid årets slut	4,00 (4,00)	3,00 (3,25)	2,25 (2,50)

Anm.: I prognossiffrorna i denna konjunkturrapport har inkommande statistik beaktats till och med den 7 juni 2024.
Källor: SCB, Riksbanken och Svenskt Näringsliv.

Motståndskraftig global ekonomi

Under de senaste åren har den globala tillväxten gång på gång visat sig vara förvånansvärt motståndskraftig mot de många chocker som drabbat världsekonomin. Trots att inledningen av 2024 i mångt och mycket har fortsatt att präglas av stor geopolitisk oro, har de globala tillväxtutsikterna till och med förbättrats något. Arbetslösheten är låg i både USA och EU men hittills har de starka arbetsmarknaderna, som tur är, inte drivit upp löneökningarna på ett okontrollerat sätt. Därmed har allvarliga pris-lönespiraler kunnat undvikas. I framför allt USA har dock den nedåtgående trenden i inflationen stannat av de senaste månaderna och förväntningarna på när den amerikanska centralbanken, Federal Reserve, kommer att sänka styrräntan har senarelagts. Bedömningen är ändå att inflationstrycket kommer fortsätta minska framöver och att den globala tillväxten ökar något i takt med att penningpolitiken blir mindre åtstramande. I ett historiskt perspektiv väntas dock BNP-utvecklingen bli förhållandevis dämpad både i år och nästa år.

Diagram 1. Styrrentor

Källor: Federal Reserve, ECB och Bank of England via Macrobond.

USA: svårtyglad inflation och stark arbetsmarknad

President Bidens finanspolitik har stimulerat den amerikanska ekonomin de senaste åren. Budgetunderskotten är stora och statskulden väntas nå drygt 125 procent av BNP 2025.¹ I november hålls presidentval och valår brukar innebära ökade utgifter, vilket prognoserna i tabell 1 återspeglar. Utöver en högre statsskuld har de finanspolitiska stimulanserna även drivit på inflationen, som har bitit sig fast på en allt för hög nivå. Därför har Federal Reserve (Fed) signalerat att den första räntesänkningen troligtvis dröjer till senare i år (se diagram 1 för internationella styrrentor). Arbetslösheten är fortfarande mycket låg i USA, något som hittills har hållit tillbaka räntesänkningarna. Nu har företagens anställningsplaner börjat mattas av och löneökningstakten minskar, vilket sannolikt dämpar pristrycket och ger utrymme för kommande räntesänkningar. Det är fortsatt mycket osäkert hur valutgången i det amerikanska presidentvalet kommer att bli. Om Trump skulle ta sig tillbaka till presidentposten finns det risk att USA blir mer selektiv i sin frihandel och att de geopolitiska spänningarna ökar.

Kina: regimens plan är fem procents tillväxt

Kina har länge varit en viktig tillväxtmotor för den globala ekonomin. Även om framtidsutsikterna kantas av en del utmaningar som mattar av utvecklingen, så kommer Kina fortsätta att växa i en högre takt än världens utvecklade ekonomier under de kommande åren. Den kinesiska ekonomin tampas fortfarande med en skuldtyngd fastighetssektor och en regim som har stärkt sitt grepp om landet, vilket skapar osäkerhet i det privata näringslivet och bland konsumenterna. Ur ett historiskt perspektiv kommer den aggregerade BNP-utvecklingen bli förhållandevis dämpad. Kina ska enligt regimens plan växa med fem procent i år men både EU-kommissionen och IMF antar att tillväxten kommer bli svagare än så. För att stimulera tillväxten används finanspolitiska stödinjektioner som främst riktas mot infrastruktursatsningar och investeringar i tillverkningssektorn. Precis som för USA leder det till ökad skuldsättning. I Kinas fall väntas skulden överstiga 90 procent av BNP 2025.

¹ 125 procent är högt ur ett internationellt perspektiv. Sverige, som har en relativt låg offentlig skuldsättning, har en skuld i relation till BNP i storleksordningen 30 procent.

Spänningarna mellan USA och Kina har lett till att handeln mellan dessa länder har minskat med 30 procent sedan 2018 enligt WTO. Protektionistiska strömningar med fler inslag av tullar kan komma att öka ytterligare mellan Kina och delar av omvärlden, åtminstone finns det många uttalanden om att så skulle kunna bli fallet. Minskad handel är sannolikt dåligt ur ett tillväxtperspektiv. Enligt WTO och IMF handlar länder som är mer lika varandra fortfarande i stora volymer medan handelsgapet mellan olik-sinnade ökar. Ökad fragmentering och större inslag av spänningar kopplade till länders handelspolitik kan därför komma att dämpa Kinas och många andra länders ekonomiska utveckling.

Europa: förhoppningsvis en mjuklandning

På många håll i Europa är inflationen åter på eller nära centralbankernas målnivå. De senaste årens prisökningar verkar inte ha resulterat i allt för höga löneökningar, och den Europeiska centralbanken (ECB) har därmed nyligen kunnat sänka räntan (se diagram 1). Hittills verkar dessutom den ekonomiska inbromsningen till följd av de kraftigt stigande räntorna ha blivit mildare än tidigare befarat. I prognosen för innevarande år blir euroområdets tillväxt måttlig. Företagen har på många håll ett uppdämt behov av investeringar. Nästa år, när räntan bedöms sjunka mer markant, kommer investeringarna att öka. Arbetslösheten är låg och sjunker i de medlemsstater som har haft den högsta arbetslösheten historiskt, vilket ökar den ekonomiska konvergensen inom EU. Södra och östra Europa uppvisar starkare tillväxt i år och nästa år, och även detta leder till en ytterligare harmonisering av ländernas ekonomier. EU står dock inför många strukturella problem. Energimarknaden utgör ett sådant problem som manifesteras genom fortsatt höga energipriser. Innovationskraften är generellt sett svag jämfört med i USA och Kina och företagsklimatet hämmas av regelbördor och rapporteringskrav.

Den samlade bilden är att återhämtningen i världsekonomin fortsätter framöver men att det går långsamt. För euroområdet dröjer det till 2025 innan tillväxten tar fart medan den senaste tidens inflations- och ränteuppgångar inte tycks påverka amerikanska BNP-siffror nämnvärt (se tabell 1). De geopolitiska spänningarna har ökat och de protektionistiska inslagen i många länders handelspolitik kommer sannolikt att bli fler, oavsett vem som sitter i Vita huset framöver.

Tabell 1. BNP, arbetslöshet och inflation i utvalda länder och regioner

	Land/region	2023	2024	2025
BNP, årlig procentuell förändring	USA	2,5	2,7	1,9
	Kina	5,2	4,6	4,1
	Euroområdet	0,4	0,8	1,5
	Tyskland	-0,3	0,2	1,3
Arbetslöshet, procent av arbetskraften	USA	3,6	4,0	4,2
	Kina	5,2	5,1	5,1
	Euroområdet	6,5	6,6	6,4
	Tyskland	3,0	3,3	3,1
Inflation, procent	USA	4,1	2,9	2,0
	Kina	0,2	1,0	2,0
	Euroområdet	5,4	2,4	2,1
	Tyskland	6,0	2,4	2,0

Källa: IMF, World Economic Outlook, april 2024.

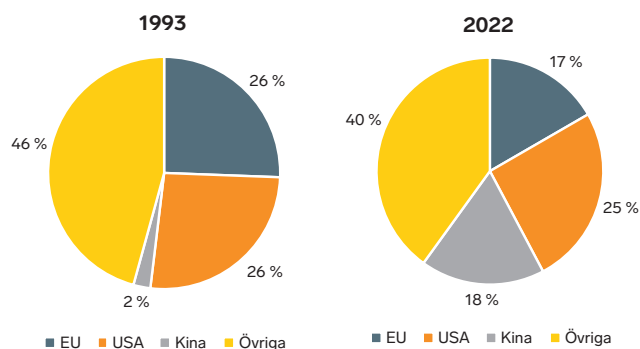
Håller EU på att bli frånsprunget av USA?

Inom EU har det på senare tid spridits en oro för att man är på väg att halka efter USA i den ekonomiska utvecklingen, samtidigt som konkurrensen från framför allt Asien hårdnar. Det har blivit allt tydligare att den amerikanska ekonomin ligger i framkant vad gäller innovationskraft och framväxten av nya teknologier, medan den mer traditionella industrin i Europa kämpar med en rad strukturella problem. Att EU däremot skulle ha blivit frånsprunget av USA i termer av BNP-tillväxt är dock inte entydigt. Faktum är att BNP per capita i de två ekonomierna har konvergerat något under de senaste 30 åren.

År 1993 utgjorde USA och EU (definierat som nuvarande medlemsländer) en lika stor andel av världsekonomin mätt i amerikanska dollar. År 2022 hade EU:s andel minskat tydligt, medan Kinas andel hade ökat avsevärt. Samtidigt stod USA fortfarande för ungefär en fjärdedel av världens BNP (se diagram 2).

När BNP jämförs på detta sätt bortser man från hur växelkursförändringar samt skillnader i prisutveckling och befolkningstillväxt påverkar utvecklingen. Särskilt växelkurser tenderar att variera kraftigt över tid, vilket kan resultera i betydande skillnader i ögonblicksbilden från ett år till ett annat. Inom EU används flera olika valutor, men majoriteten av medlemsländerna har euro som nationell valuta. Mellan 1993 och 2022 stärktes den amerikanska dollarn med drygt 10 procent mot euron, samtidigt som prisökningstakten under många år var högre i USA. Under samma tidsperiod ökade dessutom den amerikanska befolkningen betydligt snabbare än den i EU (se diagram 3). Detta utgör en viktig förklaring till att USA:s ekonomi har vuxit sig större än EU:s.

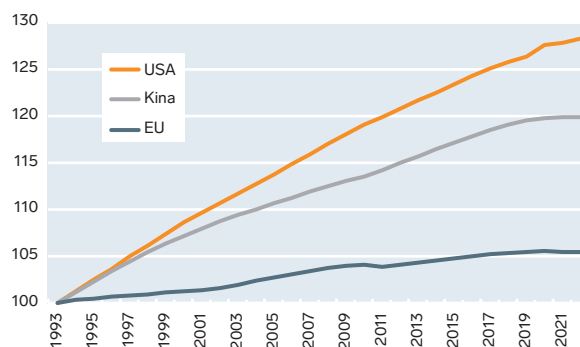
Diagram 2. Andel av global BNP

Källa: IMF via Macrobond.

Diagram 3. Befolkningsmängd

Index 1993 = 100

Källa: Världsbanken via Macrobond.

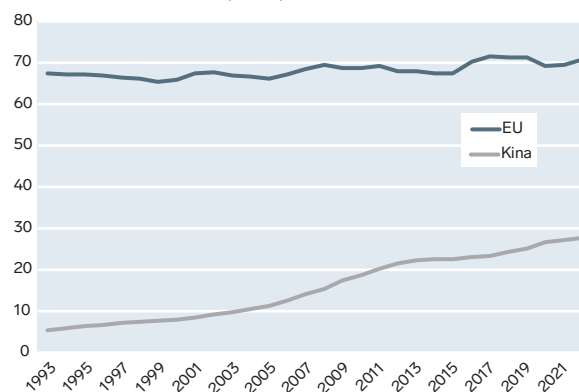
När hänsyn tas till de ovan nämnda faktorerna blir bilden delvis annorlunda. Vid internationella jämförelser av tillväxten i olika länder används ofta köpkraftsjusterad BNP per capita, vilket är ett mått som beaktar växelkursförändringar samt skillnader i relativpriser och befolkningstillväxt. Måttet ger därför en bättre bild av hur det materiella välståndet skiljer sig åt mellan länder än när BNP i löpande priser jämförs rakt av.

I diagram 4 är BNP per capita i EU och Kina uttryckt som en andel av BNP per capita i USA. Utvecklingen visar att det materiella välståndet i Kina fortfarande är förhållandevis lågt men att det har ökat betydligt sedan 1993. Under motsvarande tidsperiod har även EU konvergerat något mot USA i termer av BNP per capita, från omkring 67 procent till cirka 71 procent. Slutsatsen blir alltså att BNP-gapet mellan USA och EU inte har ökat så som vid första anblick, även om det materiella välståndet fortfarande är högre i USA.²

Icke desto mindre står EU inför omfattande utmaningar framöver. På många håll i Europa är produktiviteten svag och skillnaden gentemot USA har på senare tid blivit ännu mer markant.³ Befolkningsprognoserna pekar på en åldrande och minskande population i Europa, medan USA:s demografiska sammansättning förväntas bli mer gynnsam. Att hitta personal med rätt kompetens kommer därför bli en allt större utmaning för europeiska företag. Dessutom behövs en strategi för att främja ett bättre företagsklimat och förhindra att stora investeringar sker i andra delar av världen istället för i Europa. Utan framgångsrika företag i EU blir det ingen tillväxt.

Diagram 4. Köpkraftsjusterad BNP per capita

Procent av USA:s BNP per capita

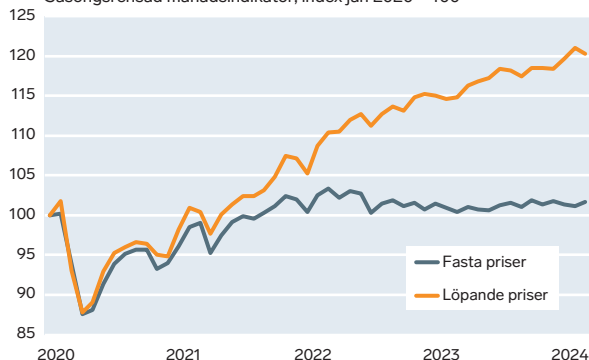
Källa: IMF via Macrobond.

² Den Brysselbaserade tankesmedjan Bruegel kommer till samma slutsats i analysen *"The European Union's remarkable growth performance relative to the United States"*.

³ Se diagram 14 i fördjupningsrutan Konkurrenskraft och kommande avtalsrörelse.

Diagram 5. Konsumtionens utveckling i volym och i löpande priser

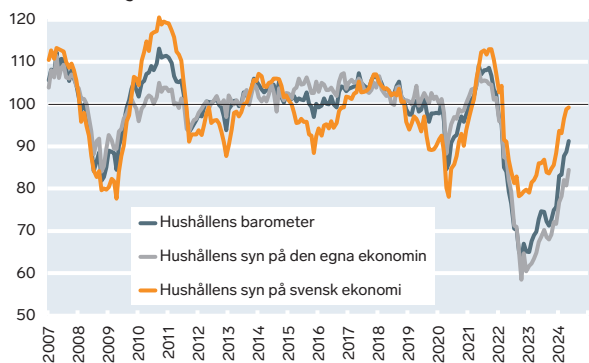
Säsongrensad månadsindikator, index jan 2020 = 100

Källa: SCB via Macrobond.

Diagram 6. Konsumentförtroendet närmare normalnivån

Historiskt genomsnitt = 100

Källa: Konjunkturinstitutet via Macrobond.

Ljusnande konjunktur- utsikter

De senaste årens höga inflation har haft stor påverkan på konjunkturutvecklingen. Många företag har drabbats av högre kostnader och konsumenterna har fått se sitt konsumtionsutrymme minska från två håll, då både priser och räntekostnader har stigit. Det har fått realinkomsterna att minska. Hushållens ansträngda situation har framför allt yttrat sig i minskade konsumtionsvolym. Ser man däremot till utvecklingen i löpande priser har konsumtionen utvecklats betydligt bättre (se diagram 5). Ett initialt högt sparande och ett uppdämt konsumtionsbehov efter pandemiåren är två faktorer som bidragit till att genomslaget av höjda priser och räntor blivit mindre än förväntat. Den relativt motståndskraftiga arbetsmarknaden med endast små upplevda arbetslöshetsrisker hos hushållen har också gjort att konsumtionsfallet inte blivit lika stort som befarat.

Lågkonjunkturen har avspeglats i låga nivåer på olika ekonomiska indikatorer. De senaste månaderna har inneburit förbättrad framtidstro, både inom hushålls- och företagssektorn (se exempelvis konsumentförtroendeindikatorer i diagram 6). Företagens syn på det aktuella läget är fortfarande dämpad medan framtidsförväntningarna sedan en tid har vänt uppåt. Vändningen i framtidstron sammanfaller i stor utsträckning med Riksbankens beslut att börja sänka räntan. Att styrräntan nu har börjat sänkas påverkar sentimentet positivt och kommer att göra att både hushållens och företagens situation förbättras. Mer normala inflationsnivåer innebär även att de reala inkomsterna inte sjunker längre och att hushållens köpkraft stärks. Det finns därmed goda utsikter för att den privata konsumtionen ska kunna öka framöver.

BNP-utfall och revideringar påverkar prognossiffrorna

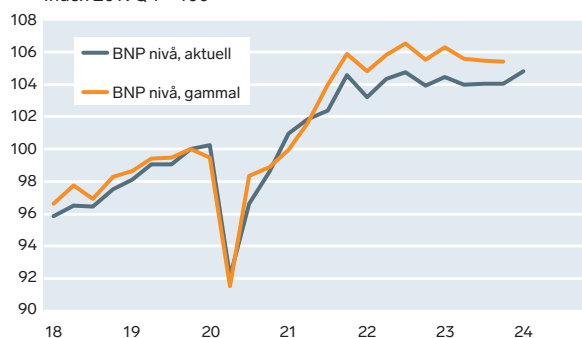
Det senaste BNP-utfallet var överraskade positivt. Årets första kvartal växte BNP med 0,7 procent jämfört med kvartalet innan, där merparten kan förklaras av ett stort positivt bidrag från lagerinvesteringarna. Svårigheten med tolkningen av lagerinvesteringarnas bidrag till tillväxten har att göra med att bidraget uppkommer av skillnader i förändringstakter. Om exempelvis lageruppbyggnaden under kvartalet är positiv men i lägre takt än föregående kvartal blir bidraget negativt och vice versa. Denna gång utgjordes 0,5 procentenheter av de 0,7 procentenheternas BNP-tillväxt av lagerbidrag. Det positiva lagerbidraget kom sig rent tekniskt av att lager hade avvecklats, men i mindre takt än kvartalen tidigare. Företagen har sedan mitten av 2021 byggt lager, frivilligt eller inte, i ljuset av lågkonjunkturen. Mot mitten av 2023 började lager avvecklas och denna avvecklingstakt har nu minskat, varvid ett positivt lagerbidrag uppkommer.

Bland övriga komponenter i BNP-utfallet var konsumtionsutvecklingen svag med en minskning jämfört med kvartalet innan. Investeringarna inom näringslivet exklusive bostadssektorn utvecklades å andra sidan väl, framför allt investeringar i maskiner, vapensystem och immateriella tillgångar. Bostadsinvesteringarna var däremot återigen svaga med negativa utvecklingstakter. I och med att ett första kvartal har stor bäring på helårets utvecklingstakter föranleder det överraskande starka utfallet en upprevidering av tidigare prognoser för 2024.

I publiceringen av det första kvartalet 2024 har SCB också delvis ändrat historiken för konjunkturutvecklingen. Ändringen görs i enlighet med nationalräkenskapernas revideringspolicy. BNP-nivån har därmed sänkts (se diagram 7) och märkbart är den stora sänkningen av investeringsnivån 2022 (se diagram 8), som förklaras med en metodförändring. Därmed utmärker sig den svenska BNP-utvecklingen efter pandemin i mindre grad än tidigare i jämförelse med andra ekonomier. Samtidigt reviderades utvecklingen upp de senaste kvartalen. I och med detta blir konjunkturförloppet mer accentuerat när konjunkturen nu börjar vända.

Diagram 7. Revidering av BNP-nivån

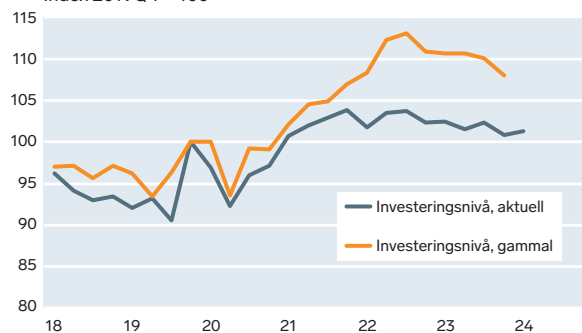
Index 2019Q4 = 100

Källa: SCB via Macrobond.

Diagram 8. Revidering av nivån för fasta bruttoinvesteringar

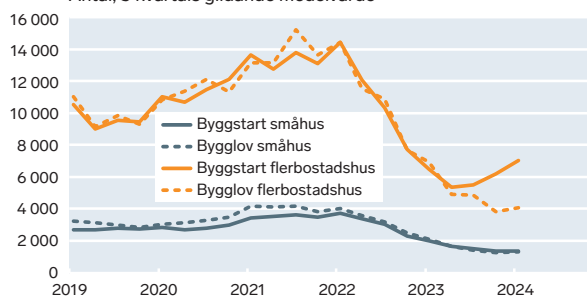
Index 2019Q4 = 100

Källa: SCB via Macrobond.

Diagram 9. Byggstartar och bygglov

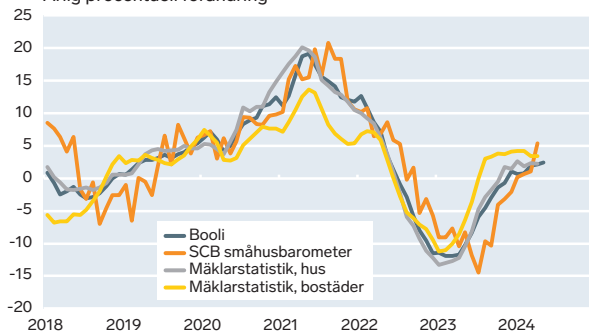
Antal, 3 kvartals glidande medelvärde

Källa: SCB via Macrobond.

Diagram 10. Bostadspriser

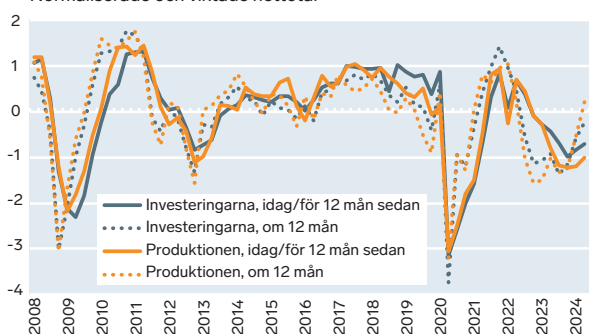
Årlig procentuell förändring

Källor: Booli, SCB och Mäklarstatistik via Macrobond.

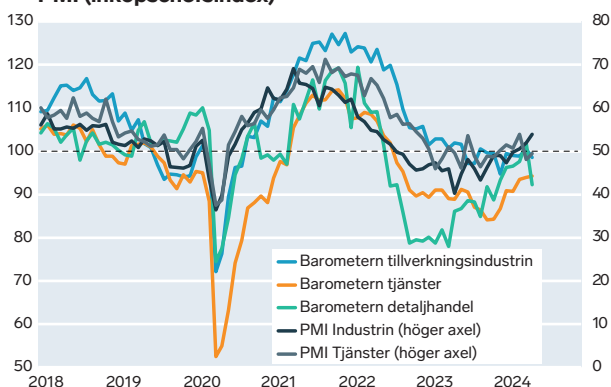
Diagram 11. Även företagens förtroende är på väg upp

Normaliserade och viktade nettotal

Källa: Svenskt Näringslivs företagarpanel.

Diagram 12. Konjunkturbarometern och PMI (inköpschefsindex)

Källor: Konjunkturinstitutet och Sif/Swedbank via Macrobond.

En sektor som har drabbats hårt i och med det höga ränteläget och kostnadsökningarna är bostadssektorn. Under 2023 mer än halverades antalet bygglov jämfört med året innan och antalet påbörjade lägenheter har också sjunkit betydligt. Höga byggkostnader, fallande bostadspriser och högre räntor har gjort att både produktionen av och efterfrågan på bostäder har sjunkit markant. Byggbranschen har därmed blivit särskilt drabbad av det allmänna konjunkturläget den senaste tiden. Efterfrågan på arbetskraft inom sektorn har fallit betydligt och konkurserna har stigit till höga nivåer. En modest vändning börjar synas i påbörjandet av flerbostadshus där antalet byggstartar nu har börjat stiga, om än från väldigt låga nivåer (se diagram 9). Samtidigt har bostadspriserna ökat jämfört med förra året (se diagram 10). Detta kan tyda på att priserna på bostadsmarknaden har börjat normaliserats. Det kommer dock ta lång tid innan bostadsbyggandet når mer normala nivåer.

När det gäller företagens egna bedömningar av konjunkturutsikterna har de rört sig mot mer normala nivåer. Det framgår dels av svaren i Svenskt Näringslivs företagarpanel (se diagram 11), dels av inköpschefsindex och Konjunkturinstitutets mätningar (se diagram 12). Ett något högre kapacitetsutnyttjande inom industrin, sjunkande räntor och ett underliggande investeringsbehov kommer att leda till fortsatt höga industriinvesteringar, inte minst för investeringar som hör samman med den gröna omställningen.

Den svaga kronan har bidragit till att delar av den exportinriktade industrin har kunnat upprätthålla sina volymer under lågkonjunkturen. De tidigare välfyllda orderböckerna tunnades däremot ut mot slutet av 2023 och exportorderingen ligger nu under normala nivåer. Det avspeglar bland annat avmattningen i euroområdet tillväxt (se det internationella avsnittet ovan). När konjunkturen väl börjar förbättras i omvärlden kommer exportefterfrågan att öka. Likt tidigare globala konjunkturuppgångar kommer svensk export gynnas under kommande år med ökande exportvolymer som följd. Bedömningen är dock att bidraget till BNP-tillväxten blir något lägre än vid tidigare konjunkturuppgångar.

Trots förbättrade konjunktutsikter kommer Sverige att befinna sig i lågkonjunktur under hela prognosperioden. Tillväxten förbättras främst mot slutet av 2024 och under 2025. Sjunkande räntor gynnar främst utvecklingen av konsumtion och investeringar framöver. BNP-tillväxten vänder till plus i år för att öka mer betydligt 2025 (se tabell 2).

Tabell 2. Försörjningsbalans, procentuell utveckling i fasta priser (februariprognos inom parentes)

	2022	2023	2024	2025
BNP	1,5 (2,9)	-0,2 (-0,4)	1,3 (0,2)	2,2 (2,0)
Hushållens konsumtion	2,8 (1,8)	-2,3 (-2,4)	0,8 (0,7)	2,1 (1,5)
Offentlig konsumtion	0,7 (-0,1)	1,0 (2,0)	1,4 (1,6)	1,7 (1,6)
Investeringar	0,3 (6,0)	-1,3 (-1,5)	-0,1 (-2,2)	2,8 (2,8)
Export	6,2 (7,3)	3,3 (2,6)	2,0 (2,6)	2,8 (2,9)
Import	9,7 (9,2)	-1,0 (-1,1)	0,8 (1,1)	2,7 (2,9)
Lagerbidrag till BNP tillväxten	1,1 (1,1)	-1,4 (-1,4)	-0,2 (-0,8)	0,0 (0,0)

Källor: SCB och Svenskt Näringsliv.

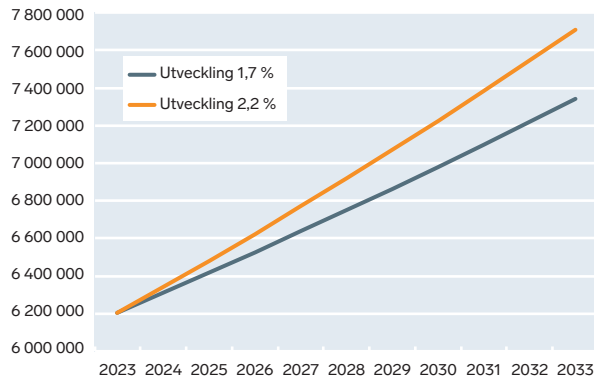
Ränta-på-ränta-effekt och vikten av tillväxt

Det enda sättet att långsiktigt nå ett ökat välstånd är genom tillväxt. Genom att växa snabbare kan vi få mer resurser till skola, vård och omsorg. Även små tillväxtskillnader genererar stora värden över tid. På samma sätt som en ränta-på-ränta-effekt kan användas som argument för att ett pensionssparande ska påbörjas i tid, går det att resonera kring vikten av tidig och snabb tillväxt för att generera en stor välståndskaka över tid.

En enkel illustration av hur små tillväxtskillnader kan ge stora effekter över tid syns i diagram 13. Under 2008–2023 var BNP-tillväxten i snitt 1,7 procent per år. Om man antar att BNP kommer att växa i samma takt under kommande 10 år blir BNP-nivån som den blå kurvan i diagrammet. Om man istället skulle ha en tillväxt som är 0,5 procentenheter högre varje år under kommande tioårsperiod skulle BNP-nivån öka likt den orangea linjen i diagrammet. Skillnaden i detta räkneexempel blir cirka 370 miljarder kronor. Det är en ansevärd summa som kan komma att behövas för att möta framtidens välfärdsåtagande, särskilt i ljuset av en åldrande befolkning med minskande andel i arbetsför ålder. Tillväxtskillnaderna ackumuleras över tid och drar man ut trenderna längre in i framtiden blir de än mer tydliga. Det är alltså av stor vikt att Sverige lyckas växa snabbt framöver, både i låg- och högkonjunkturer. En politik som prioriterar detta bör premieras om vi vill nå ett ökat välstånd för kommande generationer.

Diagram 13. Alternativa tillväxtbanor

BNP nivå, miljarder SEK

Källor: SCB och egna beräkningar.

Konkurrenskraft och kommande avtalsrörelse

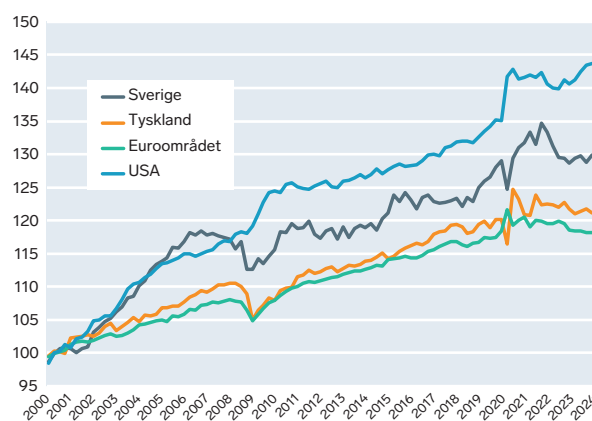
Att kostnadsutvecklingen inte avviker från den i omvärlden är viktigt för ett lands konkurrenskraft. Lönen är i detta sammanhang en central faktor som avgör om svensk-tillverkade produkter är internationellt konkurrenskraftiga. En högre lönetillväxt än i konkurrentländerna innebär att den kostnadsmissiga konkurrenskraften försämras. En annan faktor är produktiviteten, som anger hur mycket som produceras per arbetad timme. En högre relativ produktivitetstillväxt innebär att fler enheter kan produceras till oförändrad lönekostnad, vilket förbättrar konkurrenskraften.

Vikande produktivitetstillväxt i Europa

Sverige hade en förhållandevis hög produktivitetstillväxt under senare delen av 90-talet och första halvan av 2000-talet. Ofta lyfts strukturreformerna som genomfördes efter 90-talskrisen som en viktig anledning. Åren mellan finanskrisen och pandemin utvecklades den svenska produktiviteten, mätt som BNP per arbetad timme, betydligt svagare än tidigare (se diagram 14).

I samband med pandemins utbrott 2020 minskade produktiviteten till en början i Sverige, för att året därpå öka kraftigt. I USA steg produktiviteten i pandemins initiala skede. Det är svårt att dra några skarpa slutsatser om varför produktiviteten i vissa länder steg så pass kraftigt under pandemin, eftersom statistiken över framför allt antalet arbetade timmar är mer osäker än normalt för den tidsperioden. De senaste kvartalen har produktivitetstillväxten i Sverige fallit tillbaka tydligt, vilket även skett i euroområdet. I USA har produktiviteten tvärtom fortsatt att öka och därmed har produktivitetsgapet mellan USA och Europa vidgats.

Diagram 14. Produktivetsutveckling i hela ekonomin
Index 2000 = 100

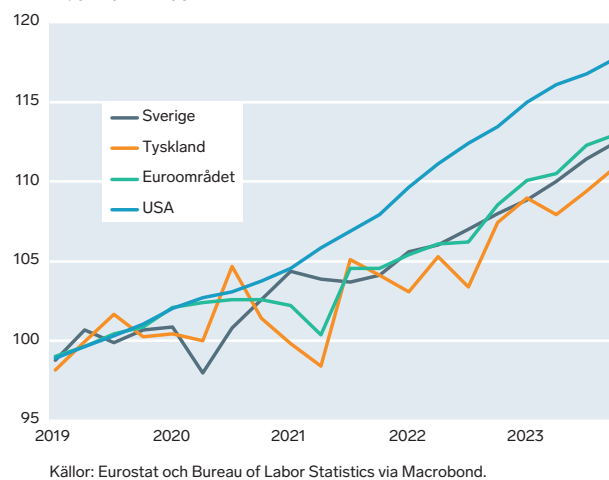
Källor: Eurostat, Bureau of Economic Analysis och Bureau of Labor Statistics via Macrobond.

Omvärldens höga löneökningar är på väg att dämpas

Den senaste tiden har det blivit allt tydligare att de historiskt sett höga löneökningstakterna i omvärlden är på väg att dämpas. I USA, där lönerna tog fart tidigare än i Europa, har det skett en successiv nedväxling sedan andra halvan av 2022. Pandemieffekter och förekomsten av engångsutbetalningar i framför allt Tyskland gör löneutvecklingen i euroområdet mer svåranalyserad, men även där syns tecken på att lönetillväxten är på väg att mattas av. Exempelvis visar statistik från Europeiska Centralbanken (ECB) att lönetrycket har dämpats i de avtal som ingåtts under de första månaderna av 2024 jämfört med 2023⁴.

I Sverige har industrin en normerande roll på arbetsmarknaden, och där har lönerna under de senaste åren utvecklats på ett liknande sätt som i euroområdet. Enligt den senast tillgängliga lönestatistiken från Eurostats arbetskraftskostnadsindex har den genomsnittliga timlönen i den svenska tillverkningsindustrin ökat i princip lika mycket som i euroområdet och något mer än i Tyskland, jämfört med innan pandemin (se diagram 15). Detta har skett trots att den avtalade löneökningstakten i den tyska industrin har varit förhållandevis hög den senaste tiden. Lönenormeringen har dock försvagats över tid i Tyskland och det är inte ovanligt att företagen avviker från de kollektiva branschavtalens villkor. I dag präglas den tyska lönebildningen av ett relativt flexibelt och decentraliserat system. I USA har industrilönerna under de senaste åren ökat betydligt mer än i många europeiska länder vilket inneburit högre relativa arbetskraftskostnader gentemot Europa.

Diagram 15. Timlöneutveckling i tillverkningsindustrin
Index 2019 = 100

Källor: Eurostat och Bureau of Labor Statistics via Macrobond.

⁴ Se ECB:s nyligen publicerade blogginlägg, "Tracking euro area wages in exceptional times".

FÖRDJUPNINGSRUTA

Svag krona har hållit nere den svenska enhetsarbetskostnaden

Genom att kombinera arbetskraftskostnaden per timme med produktiviteten erhålls den så kallade enhetsarbetskostnaden, som anger arbetskraftskostnaden för att producera en enhet BNP. Jämförelser av enhetsarbetskostnadens utveckling över tid kan ge en indikation på hur den kostnadsmissiga konkurrenskraften har förändrats mellan länder.

Tabell 3. Genomsnittlig årlig ökning av enhetsarbetskostnaden 2016–2023, tillverkningsindustrin

Procent

	Gemensam valuta (EUR)	Nationell valuta
Sverige	-1,3	1,2
Tyskland	1,3	1,3
Euroområdet	1,0	1,0
USA	4,2	3,7

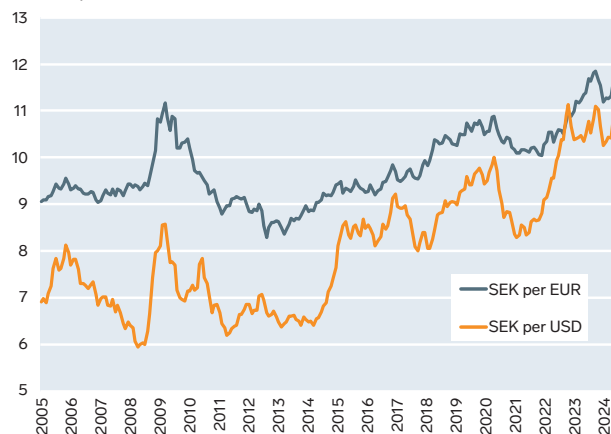
Källor: Eurostat och Bureau of Labor Statistics via Macrobond.

I tabell 3 visas den genomsnittliga årliga förändringen av enhetsarbetskostnaden i tillverkningsindustrin under perioden 2016–2023. Enhetsarbetskostnaden kan antingen mätas i lokal eller gemensam valuta, där det senare måttet utöver arbetskraftskostnad och produktivitet även innefattar en växelkurseffekt. I USA har den höga lönetillväxten i tillverkningsindustrin medfört en förhållandevis kraftig ökning av enhetsarbetskostnaden, som dessutom har förstärkts av dollarkursen. Även i Tyskland och i euroområdet har enhetsarbetskostnaden i tillverkningsindustrin ökat, men inte i samma utsträckning som i USA. Räknat i euro, har den svenska tillverkningsindustrins enhetsarbetskostnad i genomsnitt sjunkit under den studerade tidsperioden. Som visas i diagram 16 har den svenska kronan försvagats trendmässigt mot både euron och den amerikanska dollarn under flera års tid. Kronförsvagningen har bidragit till att hålla nere den svenska tillverkningsindustrins enhetsarbetskostnad mätt i gemensam valuta och gjort att svensk industris kostnadsmissiga konkurrenskraft har förbättrats gentemot flera viktiga konkurrentländer. Det är därför sannolikt att den svaga kronan är en stor del av förklaringen till att svensk export av varor och tjänster under senare tid har vuxit snabbare än efterfrågan från omvärlden (se diagram 17).

I nationell valuta har enhetsarbetskostnaden i den svenska tillverkningsindustrin däremot ökat med i genomsnitt 1,2 procent per år sedan 2016, vilket är ungefär i linje med motsvarande ökning för Tyskland och euroområdet som helhet. Rensat för växelkurseffekten har alltså Sveriges kostnadsmissiga konkurrenskraft inte förbättrats relativt dessa ekonomier. Att förlita sig på en fortsatt försvagning av kronan är inte ett långsiktigt hållbart sätt att värna om Sveriges kostnadsmissiga konkurrenskraft. Valutakurser tenderar att variera över tid och därför riskerar höga arbetskraftskostnader i kombination med fallande produktivitet att leda till problem för svensk exportindustri när kronan så småningom stärks.⁵

Diagram 16. Växelkurser

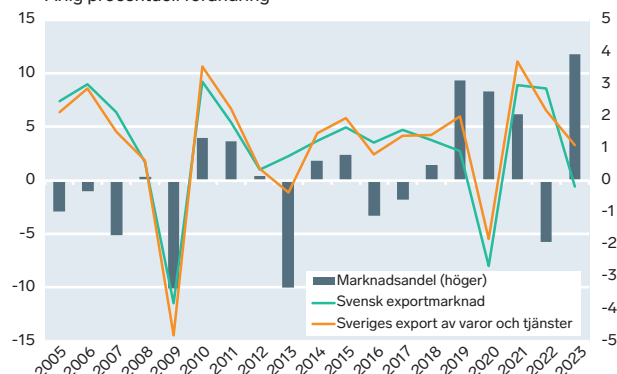
SEK per valutaenhet

Källa: Macrobond.

Diagram 17. Svensk exportmarknadstillväxt

Årlig procentuell förändring

Anm.: Svensk exportmarknadstillväxt definieras som tillväxten i den sammanvägda importen bland Sveriges viktigaste handelspartners. Om Sveriges export av varor och tjänster växer snabbare än exportmarknaden, innebär det att Sverige tar marknadsandelar.

Källa: EU-kommissionen via Macrobond.

⁵ Det stora flertalet av svenska prognosinstitut har en gradvis förstärkning av kronan de kommande åren. En sådan prognos görs även i denna konjunkturbedömning (se tabell 6).

Arbetslösheten fortsätter att öka

Under andra halvan av 2023 blev det allt tydligare att det svaga konjunkturläget började ge avtryck även på arbetsmarknaden, som tidigare var förvånansvärt motståndskraftig. Läget på arbetsmarknaden har hittills i år förblivit svagt. Antalet nyanmälda lediga platser vid Arbetsförmedlingen har minskat under en längre tid, samtidigt som antalet anställda som berörs av varsel fortfarande ligger på höga nivåer (se diagram 18). Dessutom är konkursstatistiken kraftigt förhöjd. Arbetslösheten har ökat succesivt under 2023 och inledningen av 2024. I det första kvartalet i år uppgick arbetslösheten till 8,3 procent, vilket i säsongsrensade termer motsvarar drygt 475 000 personer. Sverige har därmed den tredje högsta arbetslösheten i EU, efter Spanien och Grekland.

Ökningen i arbetslösheten kan delvis förklaras av ett ökat arbetskraftsdeltagande, men är även en följd av det svaga konjunkturläget som har inneburit lägre sysselsättning i flera branscher. Detta gäller inte minst inom byggindustrin, där det kraftigt minskade bostadsbyggandet har tvingat många företag att skära ned på personal. Överlag har arbetsmarknadsläget försämrats särskilt mycket för unga, i och med att sysselsättningsminskningen främst har drabbat personer under 25 år och de med tidsbegränsade anställningar.

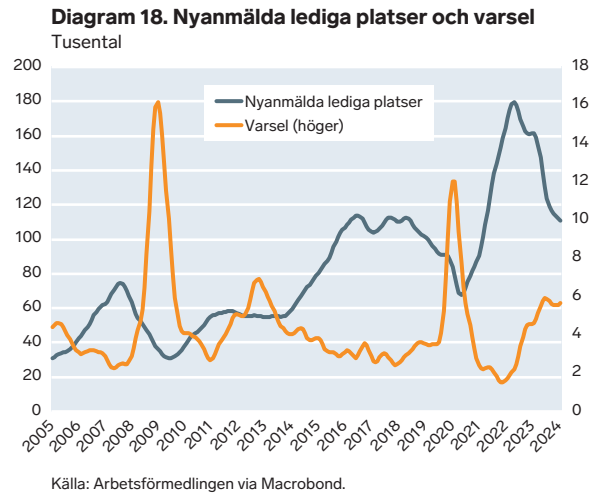
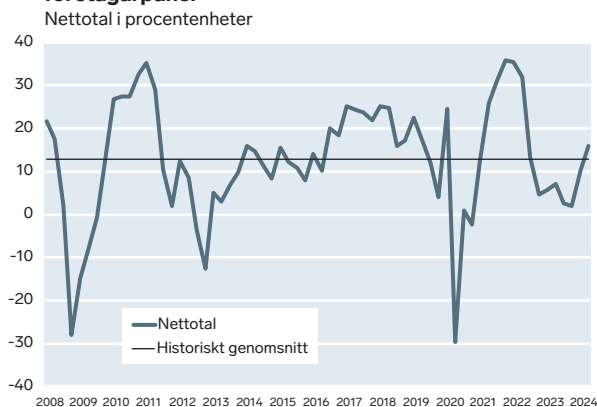
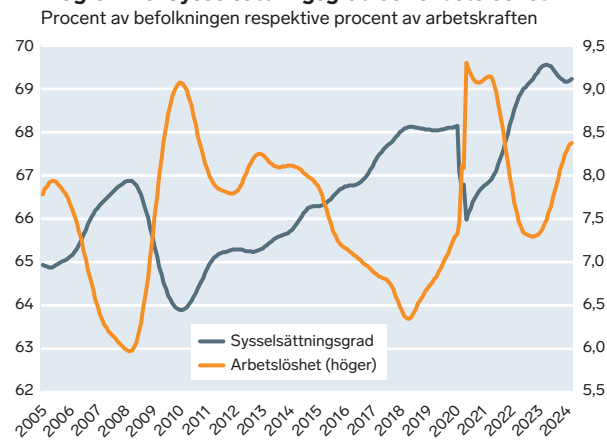

Diagram 19. Sysselsättningsplaner i Svenskt Näringslivs företagarpanel

Källa: Svenskt Näringslivs företagarpanel.

Diagram 20. Sysselsättningsgrad och arbetslöshet

Källa: SCB via Macrobond.

Tabell 4. Arbetsmarknadens utveckling

Procent

	2022	2023	2024	2025
Sysselsättning, årlig procentuell förändring	3,1	1,4	-0,3	0,5
Sysselsättningsgrad, andel av befolkning	68,8	69,4	69,2	69,3
Arbetslöshet, andel av arbetskraften	7,5	7,7	8,4	8,2

Källor: SCB och Svenskt Näringsliv.

Anställningsplanerna har återgått till det normala

Den senaste tiden har signalerna från Svenskt Näringslivs medlemsföretag blivit mer positiva vad gäller framtidsutsikterna på arbetsmarknaden. Anställningsplanerna har ökat två kvartal i rad och är nu i linje med det historiska genomsnittet (se diagram 19). Företagen bedömer även att risken för varsel har minskat något under de kommande sex månaderna. Motsvarande tendenser syns även i bland annat Konjunkturinstitutets barometerindikator och i inköpschefsindex. De mer positiva signalerna från de framåtblickande arbetsmarknadsindikatorerna sammanfaller med att tillväxtutsikterna har förbättrats, i takt med att inflationen har sjunkit från de tidigare höga nivåerna och att Riksbanken har börjat sänka styrräntan. En viss ljusning på arbetsmarknaden återspeglas även i SCB:s månatliga arbetskraftsundersökning (AKU), som visar på att nedgången i antalet sysselsatta har avstannat under våren (se diagram 20).

Arbetsmarknaden återhämtar sig 2025

Eftersom arbetsmarknaden vanligtvis följer BNP-utvecklingen med viss eftersläpning, bedöms sysselsättningstillväxten bli dämpad i närtid samtidigt som arbetslösheten ökar ytterligare något. Mot slutet av året förväntas dock arbetsmarknaden börja återhämta sig. I prognosen minskar arbetslösheten från 8,4 procent i år till 8,2 procent 2025 (se tabell 4). Hur snabb återhämtningen blir beror både på konjunkturläget och på företagens möjligheter att rekrytera personal. Precis som i många andra europeiska länder har matchningsproblematiken på arbetsmarknaden blivit mer påtaglig, och svårigheterna med att hitta personal med rätt kompetens bedöms vara det främsta tillväxthindret för svenska företag.⁶

⁶ Se Svenskt Näringslivs rapport *Företagens Regionala Utveckling 2024*.

En arbetstidsförkortning får oönskade effekter

Frågan om arbetstidsförkortning har den senaste tiden blivit hett debatterad. Både fackföreningar och politiker har uttalat krav om att fyrtiotimmarsveckan bör avskaffas och vissa vill gå så långt som till fyra dagars arbetsvecka. LO beslutade i maj att ”kraftfullt prioritera frågan kring kortare arbetstid, både via förhandlingar och lagstiftning”. Men hur skulle egentligen en arbetstidsförkortning påverka Sveriges ekonomi?

Den förväntade ekonomiska effekten beror i mångt och mycket på vad som händer med ett antal nyckelvariabler, så som produktiviteten (produktionen per arbetad timme), sysselsättningen och den faktiska arbetstiden. I denna fördjupning presenteras beräkningar på vad den samhälls-ekonomiska kostnaden av en förkortad veckoarbetstid från 40 till 35 timmar skulle innebära för Sverige. Utgångspunkten är en uppdatering av de beräkningar som gjordes i SOU 2002:58, ”*Tid för arbete och ledighet*”.⁷

Precis som i SOU 2002:58 antas att arbetstidsförkortning inte har någon effekt på produktiviteten. Visserligen kan man tänka sig att mer utvilade arbetstagare är mer effektiva och att en arbetstidsförkortning driver fram rationaliseringar. Men kortare arbetstid leder även till att olika fasta kostnader förknippade med en anställning – exempelvis rekryteringskostnader, utbildningskostnader, planeringstid och daglig uppstartstid – slås ut på färre ”riktiga” (produktiva) arbetstimmar. En rimlig första utgångspunkt är därför att produktiviteten är ungefär oförändrad: om vi jobbar färre timmar blir det mindre gjort. Vidare antas att en lagstadgad minskning av arbetstiden med 60 minuter ger 48 minuters minskning av faktisk arbetstid. Det beror bland annat på ökat övertidsuttag, ökad arbetstid för deltidsanställda samt marginellt minskad sjukfrånvaro. Slutligen antas att sysselsättningen inte påverkas på lång sikt.⁸ Detta är samma antaganden som i SOU 2002:58.

⁷ Svenskt Näringsliv avser att publicera en längre forskningsöversikt som på ett utförligare sätt förklarar de bakomliggande antagandena som görs i beräkningarna. Här kommer också en känslighetsanalys av effekter under andra produktivets-antaganden att framgå. En genomgång av de senaste två decenniernas forskning indikerar att de beräkningsantaganden som gjordes i SOU 2002:58 i all väsentlighet var rimliga.

⁸ Detta är även vad den empiriska litteraturen visar. Enligt en litteraturgenomgång av Asai, Lopes och Tondini från 2024, ”Firm-Level Effects of Reductions in Working Hours”, finner endast en tidigare studie en positiv sysselsättningseffekt.

FÖRDJUPNINGSRUTA

I tabell 5 redovisas den långsiktiga BNP-effekten av en arbetstidsreduktion från 40 till 35 timmar per vecka utifrån dessa antaganden.⁹ I beräkningen minskar standardarbetstiden med 11,2 procent trots att den lagstadgade arbetstiden minskar med 12,5 procent. Det beror på att det i många kollektivavtal redan finns överenskommelser om kortare arbetsvecka än 40 timmar.

Tabell 5. BNP-effekt på lång sikt av 35 timmars arbetsvecka

BNP innan arbetstidsförkortning (2023), mdkr	6 295
BNP per capita innan arbetstidsförkortning (2023), kr	596 560
Minskning av lagstadgad arbetstid (heltid), %	-12,5
Minskning av standardarbetstid (heltid), %	-11,2
Minskning av produktion, %	-8,1
Förändring av BNP, mdkr	-509
Förändring av BNP per capita, kr	-48 242

Anm.: Arbetstidsförkortningen antas bara direkt påverka heltidsanställdas arbetade timmar. Deltidsanställda får ingen arbetstidsförkortning. Däremot antas en del deltidanställda bidra till att genomslaget av reformen blir mindre än 100 procent genom att de går upp i arbetstid.

Källor. Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

Trots att standardarbetstiden minskar med 11,2 procent minskar den faktiska produktionen bara med 8,1 procent. Det beror på att genomslaget i faktisk arbetstid är mindre än 100 procent. Den minskade faktiska arbetstiden ger ett bortfall i BNP på hela 509 miljarder kronor. Det innebär att nationalinkomsten minskar med 48 000 kronor per person. Bortfallet i BNP motsvarar ungefär sju gånger de årliga utgifterna för rättsväsendet, nio gånger det internationella biståndet eller tjugo gånger utgifterna för studiestöd.

Vad gäller offentlig sektor och offentlig produktion så påverkas de ungefär proportionerligt med övriga ekonomin. Det betyder ungefär 8 procents minskad lärartäthet, polisnärvaro, vårdkontakter och nybyggd infrastruktur. Detta förutsätter dock att vi tillåter de offentliga utgifterna att minska. Om vi däremot inte vill sänka våra välfärdsambitioner krävs ett kraftigt ökat skattetryck för att bibehålla den gamla välfärdsnivån. En betydligt högre skattekvot skulle dock innebära negativa tillväxteffekter till följd av försämrade konkurrenskraft.¹⁰

Sammanfattningsvis skulle en arbetstidsförkortning få problematiska och kostsamma konsekvenser. Vi behöver arbeta mer och effektivare för att generera tillväxt och mer resurser till välfärden. En lagstadgad arbetstidsförkortning är fel väg att gå.

⁹ I beräkningarna antas att arbetstiden för deltidarbetande, vilka utgjorde 14 procent av de sysselsatta 2023, inte påverkas alls av reformen. Deras andel av arbetade timmar uppskattas till 9,5 procent.

¹⁰ Givet oförändrade offentliga åtaganden skulle det krävas ytterligare skattehöjningar för att komma tillbaka till den gamla utgiftsnivån. Å andra sidan är det troligt att välfärdsambitionerna skulle sänkas på ett antal områden, däribland transfereringar till hushåll.

Kampen mot inflationen går mot sitt slut

De senaste åren har både penningpolitiken och lönebildningen bidragit till att inflationsuppgången inte resulterat i någon varaktig löneinflationsspiral. De kostnads- och efterfrågechocker som låg bakom den högre prisökningstakten har nu gradvis klingat av och det svenska pristrycket har därmed avtagit betydligt (se diagram 21). Inflationstakten närmar sig nu Riksbankens inflationsmål om två procent per år och den så kallade kärninflationen – inflationen rensad för energipriser – har minskat i rask takt. Detta drivs dock framför allt av lägre priser på varor medan tjänsteprisernas ökningstakt fortfarande är mer tydligt förhöjd (se diagram 22). Förutsättningarna är dock goda för en snabb nedgång i tjänsteprisinflationen: tjänsteföretagens prisplaner närmar sig nu historiskt normala nivåer. Producentpriserna, vilka tenderar att leda konsumentpriserna, hade första kvartalet en inflationstakt på under tre procent (se diagram 23).¹¹ I år växlar även den avtalade löneökningstakten ner till drygt tre procent, vilket minskar kostnadstrycket särskilt i tjänsteföretagen, där lönerna utgör en stor del av kostnadsmassan. Kampen mot inflationen är nu i all väsentlighet vunnen.

En del orosmoln finns visserligen kvar. Kronan försvagades under våren och närmade sig ett tag bottennivåerna från förra sommaren innan den åter stärktes i maj (se diagram 26). Försvagningen var en konsekvens av att Sverige var ett av de första länderna att sänka styrräntan – före både ECB och Federal Reserve – vilket gjort det mindre attraktivt för kapitalmarknaden att investera i svenska räntebärande tillgångar. Ur ett perspektiv är detta naturligtvis problematiskt för Riksbanken, då en svagare krona kan ge en högre importinflation. Samtidigt är den svaga kronan en direkt konsekvens av att det svenska inflationstrycket har minskat så pass mycket att räntesänkningar nu bedöms vara möjliga. Därför bör inflationsriskerna kopplade till den försvagade kronan inte överdrivas.

¹¹ Notera dock att tjänsteproducentpriserna avser en bredare bransch än tjänstekonsumentpriserna. En stor del av tjänstesektorn ägnar sig åt "business-to-business"-försäljning och ingår således inte i konsumentprisindex.

Diagram 21. Prisplaner

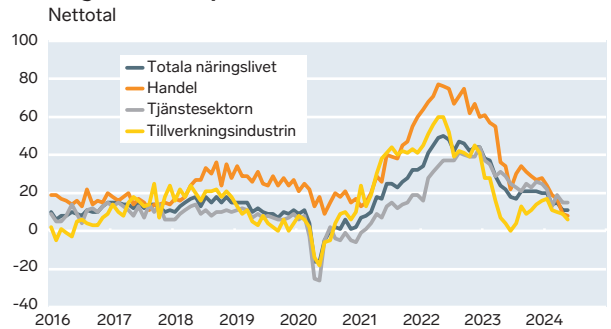

Diagram 22. Prisindex

Årlig procentuell förändring

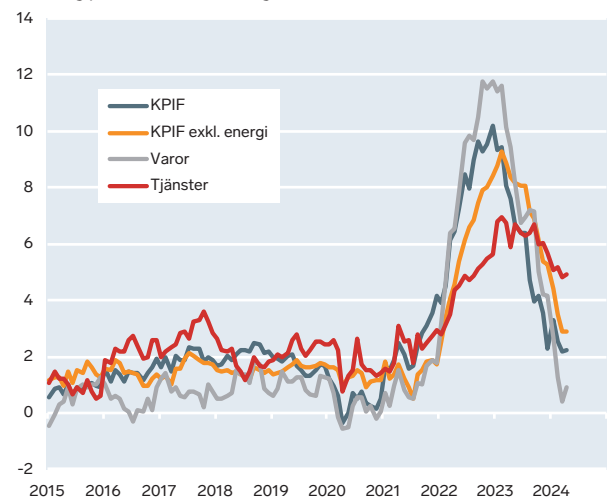

Diagram 23. Tjänstepriser

Årlig procentuell förändring

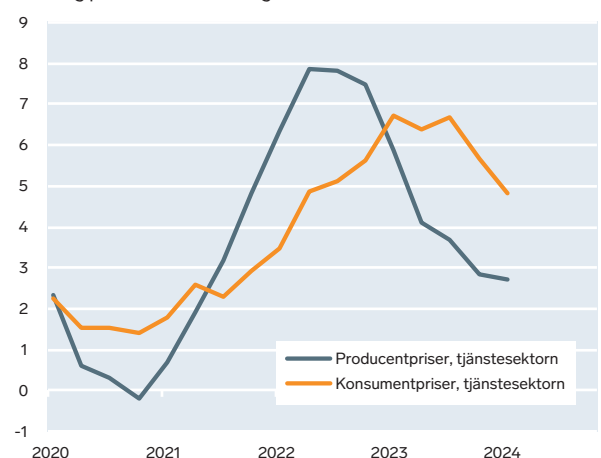
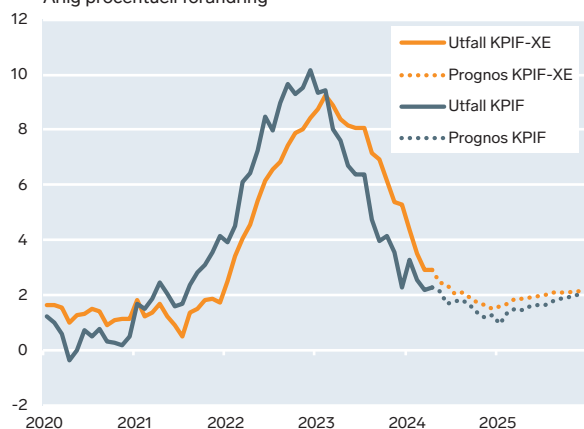

Diagram 24. Inflationsprognos

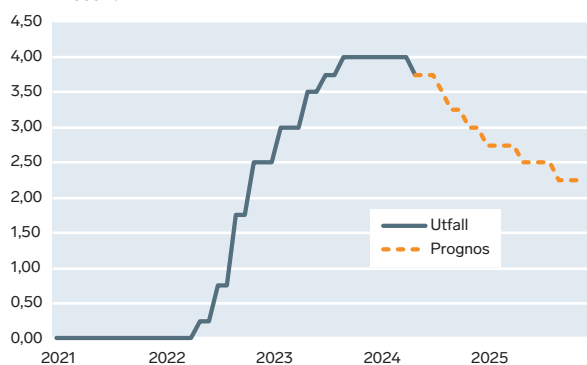
Årlig procentuell förändring

Anm.: KPIF-XE avser KPIF exklusive energi.
Källor: SCB och Svenskt Näringsliv.

Diagram 25. Prognos för styrräntan

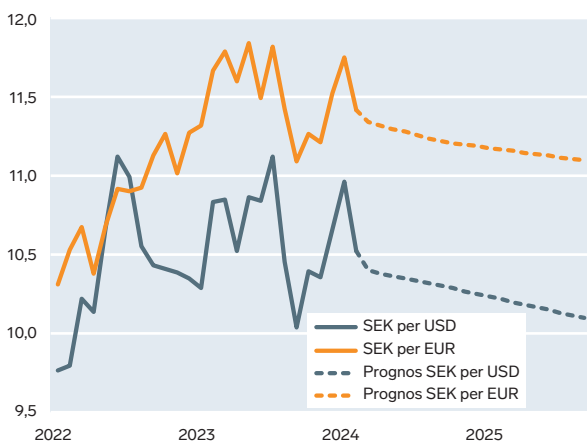
Procent

Källor: Svenskt Näringsliv och Riksbanken.

Diagram 26. Prognos för växelkursen

SEK

Källor: Riksbanken och Svenskt Näringsliv.

Det senaste halvårets uppgång i fraktpriser, delvis kopplat till konflikten i Mellanöstern, utgör ett annat orosmoln. Men inte heller här ska riskerna överdrivas. Både fraktpristoppen i februari och i maj är bara drygt en tredjedel så hög som pristoppen 2021–2022, vilken även sammanföll med ett flertal andra kostnadschocker. Sedan dess har konsumentpriserna höjts betydligt och förutsättningarna för att absorbera denna kostnadschock utan kraftiga prishöjningar mot slutkund bör vara bättre nu än vad som var fallet 2021–2022.

Med start kring midsommar bedöms därför inflationstakten varaktigt hamna under två procent för KPIF och någon månad därefter för KPIF exklusive energi (se diagram 24). Inflation-nedgången får draghjälp av kronan, som stärks både i år och nästa år (se diagram 25), vilket skapar press på importpriserna. Under senare delen av året ställs Riksbanken därför inför ett nygammalt problem: att förhindra att inflationen blir allt för låg. Den första räntesänkning som genomfördes i maj följs därefter av ytterligare tre räntesänkningar i höst samt tre nästa år. Effekten av räntesänkningarna kommer dock med fördröjning och för både helåret 2024 och 2025 hamnar inflationen något under inflationsmålet (se tabell 6). Vid slutet av 2025 har styrräntan sänkts från dagens 4 procent till 2,25 procent och inflationen har åter stabiliserat sig kring målet (se diagram 26). Trots sänkningar, förblir räntenivån på en klart högre nivå än under perioden 2008–2020 och både hushåll och företag behöver vänja sig vid att en styrräntenivå kring 2–2,5 procent utgör ”det nya normala”.

Tabell 6. KPIF-inflation och styrräntan

Procent om annat ej anges

	2023	2024	2025
KPIF	6,0 (6,0)	1,9 (2,0)	1,6 (1,6)
KPIF-XE	7,5 (7,5)	2,4 (2,5)	1,8 (1,8)
Styrränta	4,00 (4,00)	3,00 (3,25)	2,25 (2,50)
SEK/Dollar	10,6 (10,6)	10,4 (10,3)	10,2 (10,1)
SEK/Euro	11,5 (11,5)	11,3 (11,2)	11,2 (11,0)

Anm.: Föregående prognos inom parentes. Prognosen för styrräntan avser ultimo värde, det vill säga ränta vid årets slut. Växelkursen och övriga variabler avser årsgenomsnitt.

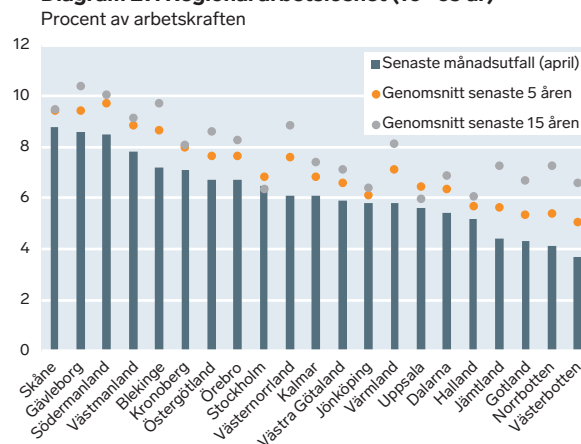
Källor: Riksbanken, SCB och Svenskt Näringsliv.

Stor spridning i den regionala framtidstron

Alla Sveriges regioner har drabbats av de senaste årens höga inflation. Tillsammans med höga räntor har företagens investeringar, omsättning och sysselsättningsplaner påverkats. Självfallet finns det också, ibland stora, regionala skillnader i hur tillväxten har utvecklats. Den regionala tillväxten mätt i bruttoregionalprodukt (BRP) offentliggörs med viss eftersläpning. Därmed finns siffror för den regionala tillväxten än så länge endast tillgängliga till och med 2022. Detta år växte mellersta Norrland snabbast medan tillväxten var lägst i Stockholm. Under 2023 och hittills i år har tillväxten varit svag i hela Sverige. Det är främst de räntekänsligare delarna av ekonomin som har tyngts. Bostadsbyggandet har varit mycket svagt och hushållens konsumtion föll under flera kvartal i rad (se BNP-avsnittet ovan). Branschvisa skillnader slår olika på olika regioner beroende på hur näringslivsstrukturen ser ut. I storstadsregionerna utgör exempelvis hushållens konsumtion en större del av det regionala förädlingsvärdet än i många andra regioner. Ett annat exempel på en regional skillnad är fordonsindustrins starka fäste i Västsverige, vilket gör att den globala efterfrågan blir särskilt avgörande för utvecklingen i denna region.

Genom att titta på arbetsmarknadsstatistik för regionala arbetsmarknader går det att skapa sig en uppfattning om hur efterfrågan på arbetskraft skiljer sig åt mellan Sveriges olika regioner. I diagram 27 är regionerna rangordnade efter senaste månadsutfall (april) för arbetslösheten från Arbetsförmedlingen. Det finns stora regionala skillnader i arbetslöshetsnivåer, både här och nu och i de historiska genomsnitten. Det är tydligt att alla regioner (möjligtvis med Stockholm som undantag) har en lägre arbetslöshet än respektive historiskt medelvärde.¹² Norrbotten och Västerbotten utmärker sig dels med låg arbetslöshet, dels med tydligt lägre arbetslöshetsnivåer än sina respektive historiska medelvärden. Detta vittnar om den i dagsläget högre ekonomiska aktiviteten i stora delar av Norrland. Den höga arbetslösheten i Skåne och

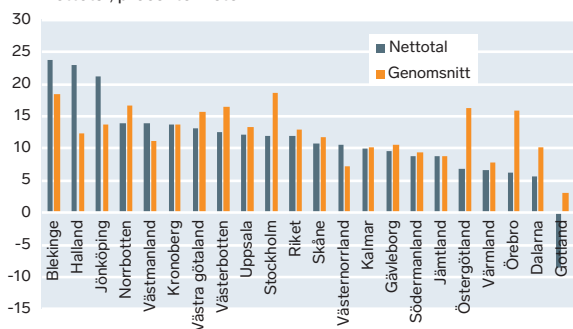
Diagram 27. Regional arbetslöshet (16–65 år)

Källa: Arbetsförmedlingen.

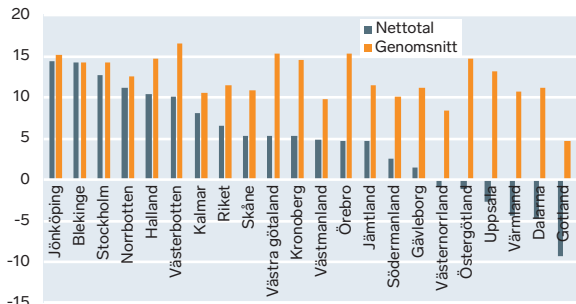
¹² Det bör dock noteras att i genomsnitten inkluderas betydande ekonomiska nedgångar som finanskrisen och pandemin.

Diagram 28. Sysselsättningsplaner på 12 månaders sikt
Nettotal, procentenheter

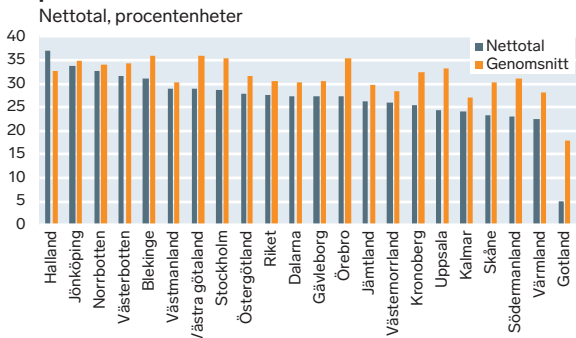
Källa: Svenskt Näringslivs företagarpanel för andra kvartalet 2024.

Diagram 29. Investeringsplaner på 12 månaders sikt
Nettotal, procentenheter

Källa: Svenskt Näringslivs företagarpanel för andra kvartalet 2024.

Diagram 30. Produktion/omsättning på 12 månaders sikt
Nettotal, procentenheter

Källa: Svenskt Näringslivs företagarpanel för andra kvartalet 2024.

i en del andra regioner har till viss del att göra med den låga självförsörjningsgraden som beskrivits av bland andra Svenskt Näringsliv.¹³ Sammantaget är det stor skillnad mellan olika regionala arbetsmarknader. En del av skillnaderna är strukturellt betingade medan andra mer har att göra med skillnader i efterfrågan och ekonomisk aktivitet.

För att kunna bedöma stämningläget i det regionala näringslivet och vartåt konjunkturen är på väg används vanligen så kallade mjuka, enkätbaserade indikatorer. En sådan är Svenskt Näringslivs kvartalsvisa enkät till medlemsföretagen där företagets uppfattning om framtida investeringar, omsättningstillväxt samt sysselsättningsplaner kan följas över tid. I diagram 28 till 30 redovisas svaren från den senaste enkäten från andra kvartalet 2024. I diagrammen syns netttotalen för respektive region och Sverige som helhet. Nettotalet är differensen mellan andelen som tror på förbättringar och andelen som tror på försämringar inom den kommande tolv månadersperioden. Regionerna är rangordnade efter hur positiva dessa netttotal är. De orangea staplarna visar respektive regions genomsnittliga netttotal sedan 2008. Därmed går det att utläsa om en region för närvarande är mer eller mindre positivt inställd till den framtida utvecklingen än vad regionen brukar vara.

Som synes är variationen mellan olika regioner relativt stor. För Sverige som helhet är nu både anställningsplaner och synen på framtida produktion och omsättning nästan uppe på normala nivåer.¹⁴ Uppfattningen om framtida investeringar är dock fortsatt lägre än normalt.

När det gäller sysselsättningsplanerna ligger Blekinge, Halland och Jönköping i topp, både i de faktiska netttotalen och i hur mycket mer positiva än normalt regionerna är (differensen mellan de två staplarna). Även en del norrlandslän ligger högre än Sverige som helhet när det gäller synen på sysselsättning om 12 månader. Den enda region där fler företag svarar att antalet anställda kommer minska än öka är Gotland. Man ska dock komma ihåg att netttotalen i små regioner ofta varierar mer än för stora regioner. I relation till sina historiska genomsnitt är det främst Stockholm, Östergötland och Örebro som uppvisar ett sämre stämningläge för anställningsplanerna än normalt.

¹³ Se *Reformer för fler i arbete – En regional analys*, rapport från Svenskt Näringsliv från juni 2023.

¹⁴ Till skillnad från diagrammen från företagarpanelen i exempelvis arbetsmarknadsavsnittet ovan är de regionala netttotalen här ovtiktade. I tidigare avsnitt har istället hänsyn tagits till storleksklass och förädlingsvärde när netttotalen redovisas.

Likt anställningsplanerna är det ungefär samma regioner som är de mest positiva till kommande investeringsnivåer. Generellt råder det dock en lägre grad av framtidsoptimism jämfört med synen på sysselsättning. Även här placerar sig Gotland i botten med fler pessimister än optimister bland företagen.

Alla regioner uppvisar positiva nettotal för kommande produktion och omsättning. Det är dock värt att notera att det endast är företagen i Halland som är mer positiva än vad de historiskt sett brukar vara. De senaste kvartalen har förväntningarna ökat i flertalet regioner (se tidsserier för riket som helhet i BNP-avsnittet). Det vittnar om att företagen sakta men säkert har börjat hoppas på en bättre framtid med lägre inflation och sjunkande ränteläge. Denna ökning i framtidstro avspeglar sig också i de aggregerade prognoserna om ökad svensk BNP-tillväxt under 2024 och 2025.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm
Telefon 08-553 430 00

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma, 2024